

یکی از شاگردان و ارادتمندان صدیق استاد جلال‌الدین همایی که سالها در محضر او کسب فیض کرده و تنها مصاحب و همراز او بوده شادروان منوچهر قدسی است. استاد همایی هر سال تعطیلات تابستانی را در اصفهان به سر می‌برد و منوچهر قدسی هر شب تا نزدیک سحر تنها مصاحب و همراز او بود و دقایق و نکات فراوانی از ادب و حکمت و عرفان و جز آن از او شنیده بود و ماحصل شنیده‌ها را در دفتری به نام «شبهای صحبت» ثبت و ضبط کرده بود که متأسفانه آن دفتر از میان انبوه کتابها و یادداشتهایش پیدا نشده است. نامه‌های استاد همایی به مرحوم قدسی که نمونه‌ای از آنها در مقدمه کتاب شعوبیه به چاپ رسیده است می‌تواند نشان‌دهنده جایگاه خاص او در نظر آن استاد فقید باشد.

اهل ادب و هنر اصفهان به خوبی با شایستگی‌های فراوان قدسی آشنا شدند و نام او با فرهنگ و رجال اصفهان پیوندی محکم دارد. به تازگی و بعد از دو سال از وفات منوچهر قدسی (وفات، آبان ۱۳۷۵)، مجموعه اشعار و نوشته‌های استاد منوچهر قدسی با عنوان «دولت دیدار» منتشر شده است که برای دوستداران زبان و ادب فارسی بسیار مغتنم است.

منوچهر قدسی در زمستان ۱۳۱۲ ش. در اصفهان در خانواده‌ای فرهنگی متولد شد. جد او مرحوم میرزا عبدالحسین قدسی در ۱۲۸۷ ش. مدرسه قدسیه را که

یکی از اولین مدارس اصفهان است تاسیس کرد. جمال قدسی پدر منوچهر قدسی که فرهنگی بود بعد از پدرش مدیر مدرسه قدسیه شد و بیش از چهل سال سابقه تدریس و تعلیم و ریاست مدرسه قدسیه را به عهده داشت. قدسی در خاندانی به دنیا آمد که چندین نسل آن از سرآمدان خوشنویسی و شعر و ادب و فرهنگ اصفهانی بودند و وصف آنان را باید در کتاب تاریخ اصفهان تالیف استاد همایی که در سال گذشته انتشار یافت، خواند. قدسی در اندرونی خانه‌ای به دنیا آمد که بیرونی آن همان مدرسه قدسیه بود و از هنگامی که چشم به جهان گشود خود را در محیط مدرسه و در میان کتاب و دفتر و مرقعات خطوط زیبا می‌دید. در خانه‌ای که میعادگاه ادیبان و شاعران و اهل فضل بود که از همه جا به دیدار جدش می‌آمدند و او با بسیاری از این بزرگان نخستین بار در خانه خودشان آشنا شده بود. «دولت دیدار» در چند بخش به شرح زیر سامان یافته است:

ابتدا مقدمه‌ای به قلم دکتر مهدی نوریان استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه اصفهان درباره ویژگیهای علمی و اخلاقی قدسی نوشته شده است که در آن دکتر نوریان چگونگی آشنایی خویش را با منوچهر قدسی شرح می‌دهد که نخستین بار او را در مجلس ترجمی که در مسجد سید اصفهان برای شادروان استاد جلال‌الدین همایی برپا شده بود دیده و بعد به طور مداوم با او در ارتباط بوده است. آنگاه سال‌شمار عمر قدسی تنظیم شده است. گفتگوی میرعلانی با منوچهر قدسی درباره زندگی و خاطرات از بزرگانی که قدسی با آنان مراد شده، بخش بعدی کتاب را تشکیل

می‌دهد. اشعار منوچهر قدسی شامل غزلیات، قصاید، مثنویات، قطعات و ترکیب‌بندهاست که از صفحه ۱۷ تا ۷۴ کتاب را دربر می‌گیرد. قدسی با آنکه طبعی موزون و قریحه‌ای عالی داشت و سرودن سخن موزون را از لوان جوانی آغاز کرده بود، و زندگی‌اش با شعر آمیخته بود و همیشه در محافل ادبی و انجمن‌های شعری حضور فعال می‌یافت، از اینکه خود را شاعر بنامد اکراه داشت. تسلط و آگاهی فراوانش در انواع شعر فارسی که مقدار عظیمی از بهترین نمونه‌های آن را به گنجینه خاطر سپرده بود، باعث می‌شد که سطح توقعش از شعر خوب، بسیار بالا باشد. همیشه سخنی را که در مصاحبه‌اش نیز آمده است (همین کتاب صفحه ۶)، تکرار می‌کرد: «در مملکتی که سعدی شعر گفته، حافظ شعر گفته، شعر گفتن کار مشکلی است...». در دوران زندگی‌اش هیچ‌گاه حاضر نشد مجموعه اشعارش را به چاپ برساند.

در بخش «نوشته‌ها»، مقالات قدسی درباره بزرگان اصفهان مانند محمدباقر الفت، عبدالحسین برازنده، عباس بهشتیان، جلال تاج اصفهانی، محمد حسین خاقانی، محمد خلیل رجائی شیرازی، عبدالحسین سینتا، لطفعلی صورتگر، حسین مسرور، محمد علی مکرم، سید جعفر موسوی، نظام وفا، جلال‌الدین همایی، حسین یآوری و حبیب یغمایی ذکر شده و قدسی خاطرات خود را از آنان یاد کرده است.

کتاب «دولت دیدار» که به کوشش بهزاد قدسی و به همت انتشارات آتریات کتاب انتشار یافته است مدخل بسیار مهمی برای شناخت قدسی و آثار اوست و از میان نوشته‌ها و اشعار او به شناخت بسیاری از بزرگان فرهنگ و ادب و هنر اصفهان نیز می‌توان دست یافت. □

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مجله علمی جامع علوم انسانی

علی اصغر محمدخانی

مجموعه اشعار و نوشته‌های منوچهر قدسی
با مقدمه دکتر مهدی نوریان
به کوشش بهزاد قدسی
انتشارات آتریات کتاب
اصفهان، ۱۳۷۷

دولت دیدار

